

Alternatieve Troonrede

Geachte aanwezigen,

Vrouwen in Nederland doen het goed: hun opleidingsniveau stijgt nog steeds, meer vrouwen kiezen voor bèta-profielen en technische studierichtingen, en veel vrouwen hebben betaalde banen. 85 procent van de vrouwen is over het algemeen tevreden met het leven. Tegelijkertijd blijft de kleine deeltijd baan gangbaar bij grote groepen vrouwen, en daarmee ook hun financiële afhankelijkheid. Slechts 50,7 procent van de vrouwen kan zich financieel onafhankelijk noemen.

Traditionele rolverwachtingen houden traditionele gedragingen in stand. De Me Too-beweging laat zien welke gevolgen hardnekkige machtsverschillen tussen mannen en vrouwen kunnen hebben. Gelijke beloning, hoewel reeds lang geleden wettelijk vastgelegd, is nog steeds niet volledig gerealiseerd.

Op het vlak van emancipatie is nog het nodige te doen.

Deze Alternatieve Troonrede vraagt aandacht voor kwetsbare groepen vrouwen, voor de noodzaak hun zelfredzaamheid en weerbaarheid te vergroten. Een belangrijke hulpbron en voorwaarde daartoe is hun financiële onafhankelijkheid.

Financiële onafhankelijkheid vergroot de mogelijkheden om andere uitdagingen in het leven het hoofd te bieden. Uit onderzoek blijkt dat een bestaan in armoede leidt tot stress. En stress leidt tot weinig capaciteit om rationele langere termijn beslissingen te nemen. Een beleid gericht op financiële onafhankelijkheid van vrouwen is goed voor de vrouwen zelf, voor hun gezinnen, voor de samenleving als geheel.

Deze Alternatieve Troonrede 2018 zet in op een aantal maatregelen om de beweging naar financiële onafhankelijkheid van vrouwen te versnellen.

(1) Het dilemma van het parttime werken aanpakken

Nederland is een land van parttimers, vooral voor vrouwen. 73 procent van de werkende vrouwen doet dat in deeltijd banen. Het gemiddeld aantal uren dat zij werken is 26,6 tegenover mannen 37,7 uur. Moederschap en de zorg voor kinderen is een belangrijk argument om in deeltijd te werken. Hierdoor blijven vrouwen financieel afhankelijk en wordt bovendien de structuur van traditionele roltoewijzingen in stand gehouden.

Een gelijke verdeling van zorgtaken tussen vrouwen en mannen is kansrijker, wanneer vrouwen in grotere banen werkzaam zijn.

Het is een mooie uitdaging om aantrekkelijke functies met carrièreperspectief voor vrouwen én voor mannen te realiseren bij de overheid én in de private sector, die in vier dagen per week kunnen worden verricht,

Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

- Onderzoek de mogelijkheden om banen voor vrouwen uit te breiden en die voor mannen terug te brengen tot vier dagen per week, te beginnen bij die sectoren die kampen met tekorten aan personeel: onderwijs en zorg.

(2) Meer aandacht en waardering voor en facilitering van mantelzorgers

Door de verschuiving van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving komt steeds meer zorg bij het informele netwerk terecht. In Nederland geeft 37 procent van de vrouwen mantelzorg en 28 procent van de mannen. In absolute aantallen gaat het om 2,5 miljoen vrouwen en 1,8 miljoen mannen.

Uit onderzoek blijkt dat werkende mantelzorgers het grootste aandeel in de stijging van het aantal mantelzorgers voor hun rekening nemen. Mantelzorgtaken bij vrouwen van 45 jaar en ouder en bij mensen met een baan tot 28 uur per week nemen toe; respectievelijk 33 procent en 25 procent van hen geeft mantelzorg. 22 procent van de werkende vrouwelijke mantelzorgers voelt zich matig tot zwaar belast.

Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

- Draag er zorg voor dat iedereen op de hoogte is van de landelijke en gemeentelijke financiële regelingen voor zorgaanvragers en mantelzorgers, zowel medewerkers van het Wmo-loket, de Sociale Dienst en Zorg- en Welzijnsorganisaties, alsook de mantelzorgers zelf.

(3) NUG vrouwen op de kaart zetten

NUG-vrouwen zijn Niet Uitkerings Gerechtigde vrouwen die geen betaald werk hebben en geen voltijdonderwijs volgen. Van de financieel kwetsbare vrouwen behoort ongeveer een kwart tot deze groep. Het aantal Nuggers wordt in Nederland op zo'n 650.000 geschat. Deze vrouwen zijn veelal financieel afhankelijk van een partner. Zolang de partner leeft, werk heeft, pensioen ontvangt, en er geen scheiding plaatsvindt, is de situatie waarschijnlijk niet problematisch. Als die condities wegvallen, komen deze vrouwen in een financieel kwetsbare situatie. Een eigen inkomen verwerven wordt dan bemoeilijkt door zaken als leeftijd, gebrek aan werkervaring en/of een laag opleidingsniveau. Daarbij zijn deze vrouwen vaak belast met onbetaalde mantelzorgtaken.

Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

- Breng op overheids- en op gemeentelijk niveau in kaart hoeveel NUG vrouwen in financieel kwetsbare situaties verkeren;
- Bied scholingstrajecten aan financieel kwetsbare NUG vrouwen aan.

(4) Oog hebben voor de talenten van zwarte-migranten-vluchtelingen vrouwen (zmv)

Nog steeds ervaren migrantenvrouwen en - mannen discriminatie op de arbeidsmarkt. Een Nederlandse achternaam doet het bij veel werkgevers nog steeds beter. Dit bespreekbaar maken is hard nodig. Voorlichting onder meer gericht op het herkennen van eigen discriminerend gedrag is een belangrijk middel daartoe.

In de culturele leefomgeving van veel 50+ migrantenvrouwen wordt zorg voor familieleden als hun plicht gezien. Onbekendheid met zorgverlof en andere mantelzorgvoorzieningen leidt dan vaker tot het opgeven van een aantal uren of zelfs de volledige betaalde baan.

Vluchtelingenvrouwen zijn een bijzondere groep vrouwen. Vaak hoogopgeleid en met een baan in hun land van herkomst, blijken elders reeds behaalde diploma's niet altijd te voldoen aan de eisen van de Nederlandse diploma's en beroepskwalificaties. Financiële kwetsbaarheid ligt ook voor deze groep op de loer.

Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

- Geef voorlichting aan werkgevers en werknemers over discriminatie op de werkvloer;
- Bied een netwerk en een persoonlijke coach aan vluchtelingenvrouwen aan met als inzet het vergroten van hun toegang tot de arbeidsmarkt. Sluit hierbij aan bij al langer lopende projecten, zoals die van het UAF;
- Maak gebruik van het concept van EVC (Eerder Verworven Competenties).

(5) Een doorbraak forceren in gelijke verdeling van zorg- en werktaken

Van de totale hoeveelheid betaald werk verricht door 20-64 jarigen, wordt 64 procent uitgevoerd door mannen en 36 procent door vrouwen. De verdeling van onbetaalde zorgtaken is hiervan een weerspiegeling: mannen nemen ongeveer 35 procent van de zorgtaken op zich, vrouwen ongeveer 65 procent. Aan deze verdeling van werk- en zorgtaken liggen impliciete patronen in gezinnen en stereotiepe beelden van vrouwen en mannen ten grondslag.

Voorwaarde voor een succesvolle gelijke verdeling van zorg- en werktaken is een goede balans tussen werk- en privétijd. Deze balans is goed voor het welzijn van moeders en vaders, en ook van organisaties. Zorgvriendelijke organisaties presteren beter: zij hebben 25 procent minder ziekteverzuim, 1,3 procent meer omzetgroei en 2 procent minder verloop.

Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

- Stimuleer als overheid een bewustwordingscampagne die in gemeenten wordt uitgerold voor vrouwen én mannen;
- Maak van flexibiliteit en maatwerk een vast onderdeel van het personeelsbeleid;
- Stimuleert opname van betaald vaderschapsverlof in het personeelsbeleid;
- Pak de stereotypering in de media structureel aan.

(6) Weg met het 'houtje/touwtje' karakter in het regelen van kinderopvang

De verzorging en financiering van onderwijs voor kinderen vanaf vier jaar is in Nederland een overheidsverantwoordelijkheid. Voor de opvang en zorg voor kinderen tot vier jaar geldt dat in ons land niet. De achterliggende heersende opvatting is dat deze kinderopvang primair een taak van de ouders is.

Een belangrijk en ongewenst gevolg hiervan is dat regelingen rondom gebruikmaking van kinderdagverblijven al naar gelang de politieke kleur van de kabinetten en de economisch-conjuncturele situatie veranderen evenals de hoogte van financiële tegemoetkomingen aan ouders. Dit maakt de voorziening van kinderdagverblijven, die zo belangrijk is voor het realiseren van ruimere werkweken en een meer gelijke verdeling van arbeid en zorg, onbetrouwbaar. Ouders voelen zich vaak genoodzaakt tot het regelen

van een kwetsbare 'houtje/touwtje' opvang met grootouders, tantes en buurvrouwen. Een modern land als Nederland verdient een goed sluitend systeem van kinderdagverblijven, betaalbaar voor ouders en van een hoge pedagogische kwaliteit.

Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

- Stel een taskforce in die aanstuurt op de opbouw van een sluitend systeem van kinderopvang van kinderen van 0-12 jaar op basis van de principiële keuze voor een overheidsverantwoordelijkheid voor opvang, begeleiding en een deel van de opvoedingstaken voor deze leeftijdsgroep. Sluit hierbij aan bij reeds eerder uitgebrachte rapporten op dit vlak.

(7) Empoweren van vrouwen als financieel onafhankelijke burgers

Ook vrouwen zijn opgegroeid met stereotiepe ideaalbeelden van vrouwen en mannen. Zorgen dat je gezien en gehoord wordt, ambitieus zijn, je zelf zichtbaar maken en risico's durven nemen, zijn gedragingen die daar niet naadloos in passen. Financieel onafhankelijk zijn, een werkende vrouw met ambitie én een liefhebbende moeder en mantelzorger voor familieleden zijn, is niet een vanzelfsprekende en evenmin een gemakkelijke combinatie.

Vrouwen hebben veel te winnen bij deze combinatie van rollen. En als het goed gaat met vrouwen dan gaat het ook goed met de samenleving.

Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

- Verander het beleid niet alleen *voor* vrouwen, maar vooral *met* vrouwen en maak hierbij gebruik van de kennis en kracht van vrouwenorganisaties;
- Start een bewustwordingscampagne over het belang van financiële onafhankelijkheid voor alle vrouwen;
- Geef als gemeenten het voorbeeld door in samenwerking met lokale vrouwenorganisaties een intern vrouwennetwerk op te zetten waarin vrouwen gestimuleerd worden om carrière te maken en om bewustzijn te creëren over het belang van financiële onafhankelijkheid. Vrouwelijke rolmodellen zijn hierbij belangrijk.

Tot slot.

De financiële onafhankelijkheid van vrouwen is een gedeelde verantwoordelijkheid van overheid, werkgevers en vrouwen en mannen zelf. Vrouwenorganisaties, en in het bijzonder de Nederlandse Vrouwen Raad als koepelorganisatie, zullen dit belangrijke onderwerp blijven agenderen. Alleen door er samen de schouders onder te zetten, zullen vrouwen een gelijkwaardig en zelfstandig bestaan kunnen leiden.

Ik wens u daartoe veel wijsheid en energie.

